

Provokido:

Een uitdagend spel voor professionele begeleiders

Ben je als professionele begeleider altijd op zoek naar nieuwe methodes om anderen vooruit te helpen? En pas je graag humor, uitdagingen en spot toe om mensen in beweging te krijgen? Ontdek dan de nar in jezelf tijdens een potje Provokido. Een provocatief en verrassend spel waarin je jezelf tegenkomt en ontdekt hoe je nou precies moet provoceren.

TEKST: ERIC HENDRIKS,
BART VAN LINDER EN NIELS TEKKE
BEELD: iStock

Stel je begeleidt als decaan een jonge - tikkeltje zelfingenomen - puber bij het nadenken over een studiekeuze. Hij weet nog helemaal niet wat ie wil. Je hebt al een interesstest en een persoonlijkheidstest afgenomen, maar krijgt het gesprek hierover maar niet op gang. De jongen lijkt erg zelfverzekerd en vindt alles interessant behalve school en jouw testen lijkt hij al helemaal niet boeiend te vinden.

Een provocatieve coach zet dan de volgende wapens in: Hij zorgt eerst voor een goed contact en gebruikt daarbij veel humor. Om dan met een grote lach op het gezicht te zeggen: "Zoals ik het nu bekijk heb je eigenlijk een heel groot probleem; jij kunt niet kiezen, want jij bent in zo veel dingen zo ontzettend goed dat je eigenlijk alles wel zou kunnen worden. Je zou nu het beste kunnen stoppen met leren, want jij hebt eigenlijk helemaal geen vervolgopleiding meer nodig. Ik ga meteen de krant bellen, want hier zit een goed verhaal in. Ik vind jou echt de meest intelligente leerling die ik ooit gesproken heb. Mag ik je handtekening hebben?" Ga zo nog een tijdje door met overdreven complimenten. Gaat de leerling tegensputteren ga dan nog even door, want dan ben je goed bezig.

Nar Liefdevolle plaaggeest	Genezer Wijze of genezer
	
Mensen zijn veerkrachtiger dan ze lijken	Mensen zijn breekbaar
Uitdaging schept een band	Afstand schept respect
Je kan het niet	Je kunt het
Da's toch prachtig!	Dat is best moeilijk
Trek de ezel aan zijn staart	Recht op het doel af
Huh?	Hier is het stappenplan
Begin telkens opnieuw	Bewaak de continuïteit
Acteer het leven	Een professional is geen clown; het is een zeer serieuze aangelegenheid
Wees slordig	Zorgvuldigheid is het hoogste goed
Geniet van je werk	Genieten doe je maar in je vrije tijd
Hoe erger hoe beter	Altijd positief blijven
Zeg wat je denkt	Denk goed na voordat je iets zegt
Ogenschijnlijke chaos	Zichtbaar structuur aanbrengen en volgen
Doen wat in je opkomt	Consistent zijn
Doen wat jijzelf wilt	Doen wat de client wil
Lekker fysiek dichtbij	Respectvol afstand houden
Discongruent zijn	Congruent zijn naar
Lol hebben in het gesprek	Moeten presteren
Is zelf 80 à 90 % van de tijd aan het woord	Luistert en stelt vragen

Overvloedig meeveren

De naam provókido betekent letterlijk: de weg naar levenskracht en bevrijding gaat via uitdaging. Provo is afgeleid van provocatief en betekent uitdagen, het prikkelen tot een reactie. Ki heeft meerdere betekenissen, waaronder universele energie, richting en iets dat te vertalen is als leven of levendigheid. De Provokidóka (beoefenaar van Provókido, vaak een professionele veranderaar) reageert op zijn gesprekspartner met overvloedig mééveren, zodat de ander met zijn eigen energie uit balans wordt gebracht, waardoor ruimte ontstaat voor vernieuwing en het doorbreken van oude patronen.

Twee verschillende archetypen

Een provocatieve begeleider werkt met andere, geheel tegenstijdige, principes en uitgangspunten dan een "gewone" coach. De provocatieve coach is te typeren met het archetype van de nar of plaaggeest, terwijl de traditionele coach is te typeren als de genezer, de oude wijze. Beide methodes kunnen effectief zijn.

Out-of-the box aanpak

De provocatieve methode kijkt dus nogal af van de traditionele manier van coachen. De beste manier om de – provocatieve - manier van communiceren onder de knie te krijgen is daarom ook veel oefenen om dingen af te leren. Er zijn opleidingen, maar die duren meestal minimaal een jaar. Eric Hendriks, Bart van Linder en Niels Tekke ontwikkelden een praktisch spel waarmee je snel een behoorlijk startniveau kunt bereiken. Het spel heet Provokido. Je leert spelenderwijs om vanuit een warm en humorvol contact anderen te prikkelen en uit te dagen tot actie. Het spel is ontwikkeld voor professionele begeleiders van leer- en veranderingsprocessen, zoals mentoren, decanen, studieadviseurs en leidinggevendenden. Voor begeleiders die vastlopen met bestaande interventies en een nieuwe out-of-the-box aanpak zoeken

is Provokido een interessante aanvulling op hun gereedschapskist. Met het spel kun je bovendien ook anderen weer laten kennismaken met de provocatieve wijze van communiceren.

Provokido: hoe werkt het? Het spel wordt gespeeld in drie fases:

a. Warming-up

In deze fase maken deelnemers kennis met de basisprincipes van provocatieve coaching, via een mix van instructie en oefeningen uit de wereld van de theatersport. Voordat het echte spel begint, moeten de deelnemers er van doordrongen zijn dat uitdagen altijd alleen maar kan gedijen in een sfeer van een goed en warm contact en een flinke dosis humor.

b. Het spel

In het spel oefenen de deelnemers met provoceren. Ze zijn afwisselend coach (provocoach), coachee (sterspeler) en observator (jurylid). Het provoceren wordt

De provocatieve coach is een nar, een traditonele coach een oude wijze

op twee manieren gestuurd: door eigen, echte problemen van de spelers en opdrachtkaarten. Voorbeeld: Een speler

brenkt in dat hij nog wel eens onzeker is in stressvolle situaties. De opdracht op een willekeurige opdrachtkaart is vervolgens: “Noem zoveel mogelijk absurde voordelen van het probleem” of “Maak het probleem heel erg groot” of “Maak het probleem heel erg klein”.

In het spel zijn er drie sets van opdrachtkaarten: voor de probleefase, de doelfase en de oplossingsfase. Je gaat pas naar een volgende fase als de jury en spelleider de tijd rijp achten. Hoe beter je provoceert hoe sneller dat kan, maar je bent natuurlijk ook afhankelijk van het probleem dat de sterspeler inbrengt. Op het spelbord wordt de waardering voor jou als coach in kaart gebracht aan de hand van drie criteria: warmte (goed contact), humor en uitdaging. De sterspeler en de jury lichten hun waardering toe en geven ook feedback en tips voor de volgende ronde. Het spel eindigt pas als alle spelers aan de beurt zijn geweest of nadat iedereen alle fases heeft doorlopen. Uiteraard kun je het spel opnieuw spelen door een nieuw probleem in te brengen. Na iedere beurt schrijven alle spelers in een klein logboek hun belangrijkste ervaringen, leerpunten, feedback, observaties en conclusies op.

c. Cooling-down

In deze fase praat je gezamenlijk en op congruente wijze na over de ervaringen van de spelers. Belangrijke zaken die aan de orde komen zijn:

- Ervaringen als sterspeler en als provocoach
- Belangrijke inzichten (uit het logboek)
- Transfer naar houding, gedrag en handelen
- Afspraken voor borging en eventuele ondersteuning ■

www.provokido.nl

De makers aan het woord

Stel je voor dat er in jouw organisatie wat meer gelachen gaat worden en dat mensen elkaar meer gaan uitdagen simpelweg omdat ze aan een spelletje Provokido hebben meegedaan. Wij zien dat als ons ultieme doel. Volgens ons mag er – zeker in deze tijd – wel wat meer humor en uitdaging komen in organisaties.

- Eric Hendriks is coach en schreef voor het meinummer een artikel over provocatieve begeleiding.
- Niels Tekke is een ervaren provocatief coach en opleider van provocatieve begeleiders.
- Bart van Linder ontwikkelt spellen voor leer- en veranderingsprocessen.

Samen verzorgen zij de Opleiding Provokido Practitioner.

Ervaringen van spelers

Durf

Desiree van der Straten is loopbaanadviseur en speelde het spel: ‘Ik hanteer van nature eigenlijk al een confronterende stijl, alleen durf ik die in mijn werk met klanten niet goed te gebruiken. Provokido kan mij leren hoe ik mijn provocatieve talent op de juiste wijze kan inzetten.’

Ik moest wel

Marjam van Etten, programmaleider van Professionaliseren@avans van Avans Hogeschool: ‘Nadat ruim veertig collega’s ervan mochten proeven en enthousiast vroegen om een opleiding Provokido moest ik het wel opnemen in ons opleidingsaanbod. Daarnaast past dit instrument uitstekend in onze strategie van verdere professionalisering.’

Vloekende leerlingen

Ron Duchatteau, afdelingsleider van het OSG Erasmus in Almelo dacht in eerste instantie: ‘Hoe kan je nu met een spelletje iets verbeteren aan je coachingsvaardigheden? Maar op het moment dat je gaat spelen, moet je aan de slag met eigen problemen en word je wel gedwongen om te komen met provocatieve reacties. Zo was er binnen ons spelersgroepje een collega die moeite had met vloekende leerlingen. Je zag bij hem ineens een kentering toen hij er achter kwam dat hij niet zozeer last had van de leerlingen, maar vooral zichzelf in de weg zat.’ Hij vindt het spel geschikt voor leerkrachten, maar ook voor managers in het onderwijs.

Dramatiseer het probleem

Vergroot het verhaal en het probleem van de speler helemaal uit.

Juist prachtig

Vertel dat het probleem juist een hele mooie uitdaging is.

Voorbeeld

Provocoach: *'Je zegt dat je ... [herhaal het probleem] maar ik denk dat je het onderschat: volgens mij is het nog veel erger dan je denkt ... Jij zit aan de rand van een inzinking...'*

Tip

De beginnende provocoach is te voorzichtig. Maak het probleem dus héél erg groot. Je kunt het probleem niet groot genoeg maken.

Als de sterspeler begint tegen te stribbelen door je overdrijving, ga dan door, want dan ben je goed bezig.

Voorbeeld

Provocoach: *'Da's toch prachtig! Het is een talent! Ik wou dat ik dat kon....hoe jij dat doet is juist geweldig want...'*

[noem absurde positieve gevolgen]

[vraag op het eind...]. *'Dus wat is nu eigenlijk het probleem?'*

Tip

Door het probleem juist helemaal te ontkennen en er iets moois van te maken zal de sterspeler gaan tegenstribbelen. Ga dan door, want dan ben je goed bezig.

Speelook nonverbaal: je bewondering goed uit.

Antisociale persoonlijkheidsstoornis

Het probleem wordt veroorzaakt door een antisociale persoonlijkheidsstoornis.

Dat hebben alle mensen van jouw leeftijd

Het probleem wordt veroorzaakt door de leeftijd.

Voorbeeld

Provocoach: *'Ik denk dat je een stoornis hebt dus eigenlijk kun je hier ook niets aan doen. Ik vermoed dat het een antisociale persoonlijkheidsstoornis is, want...'*

Tip

Als de sterspeler gaat tegenstribbelen. Ga dan door, want dan ben je goed bezig.

Voorbeeld

Provocoach: *'Ja, maar da's toch normaal, dat heeft toch iedereen die zo oud/jong is als jij? Daar kun jij toch ook niks aan doen?'*

Tip

[...onderbouw absurd waarom de leeftijd de verklaring is van het probleem] Sluit af met de zin: *'Maar wat is dan eigenlijk het probleem?'*

Als de sterspeler gaat tegenstribbelen. Ga dan door, want dan ben je goed bezig.